

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

ЛУКАСЕВИЧ Г. О.,
аспіранта кафедри цивільного,
нотаріального та виконавчого процесу
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 347.954(477)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.5.1.14>**ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ МЕЖ ПОВНОВАЖЕНЬ ВИКОНАВЦЯ
ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ НЕМАЙНОВОГО ХАРАКТЕРУ**

Стаття присвячена детальному теоретико-правовому аналізу проблематики, яка виникає при визначенні меж повноважень виконавця під час примусового виконання судових рішень немайнового характеру в Україні. Особливу увагу приділено вивченню специфіки правового регулювання виконавчого провадження, процедурних викликів і колізій між нормами матеріального і процесуального права. Недосконалість процедури та відсутність чітких законодавчих критеріїв щодо допустимого втручання виконавця створюють значну правову невизначеність та ризики порушення прав як боржників, так і стягувачів. Взаємини між учасниками виконавчого процесу аналізуються з позиції балансу ефективності виконання рішень і захисту процесуальних прав, що є фундаментальним для забезпечення верховенства права у сфері виконання судових рішень.

Доопрацьовано проблематику застосування максимально допустимого обсягу повноважень виконавця з урахуванням сучасної судової практики, у тому числі найновіших рішень Верховного Суду України, які акцентують увагу на ділянках законодавчих прогалин і необхідності уніфікації правозастосування. Проаналізовано також міжнародний досвід у цій сфері для адаптації кращих практик з метою підвищення якості та ефективності примусового виконання судових рішень вітчизняними органами.

Стаття висвітлює організаційні проблеми, що стосуються недостатньої кваліфікації виконавців, слабкої міжвідомчої взаємодії, а також недосконалості інструментів контролю за діяльністю виконавчої служби, що часто призводить до затримок і неефективності у виконанні. Пропонуються науково-обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення законодавства та розвитку практики, що сприятимуть посиленню гарантій захисту прав усіх учасників виконавчого процесу, підвищенню довіри до інституту виконавчої служби та зміцненню судової системи України.

Ключові слова: примусове виконання, немайнові рішення, повноваження виконавця, виконавче провадження, захист прав, судова практика, правозастосування.

Lukasevich G. O. Challenges of defining the limits of enforcement officers' authority in the execution of non-property court decisions: a theoretical and legal analysis

This article presents a detailed theoretical and legal study addressing the complex issue of defining the scope of authority of enforcement officers in Ukraine when

executing non-property-related court decisions. These decisions often require specific actions that involve the personal participation of the debtor, making their enforcement unique and particularly challenging compared to the enforcement of property claims. The study highlights significant legislative gaps, procedural ambiguities, and conflicts between substantive and procedural law, which collectively generate legal uncertainties for enforcement officers as well as participants in the enforcement process.

The article carefully analyzes the balance that must be preserved between effective enforcement of court decisions and the protection of the rights and interests of involved parties, especially debtors. It stresses the urgent need for unified approaches in legislative regulation and judicial practice to mitigate risks of either excessive interference or inadequate enforcement. The research incorporates recent decisions by the Supreme Court of Ukraine, which offer clarifications and guidelines on the reasonable limits and mechanisms governing enforcement authority, complemented by relevant international standards and comparative analyses.

Institutional challenges such as the insufficient professional training of enforcement officers, weak interagency cooperation, and the lack of harmonized procedures are examined in depth. The article furthermore identifies opportunities for legislative refinement and practical improvements intended to enhance the efficiency and fairness of enforcement proceedings.

Overall, this comprehensive analysis provides practical recommendations aimed at developing a more effective enforcement system, reinforcing the rights protection of citizens and legal entities, and promoting public confidence in the rule of law and judiciary in Ukraine.

Key words: *enforcement proceedings, non-property court decisions, enforcement officer authority limits, protection of rights, procedural law, judicial practice, legislative framework.*

Постановка проблеми. Забезпечення ефективного виконання судових рішень є наріжним каменем реалізації принципу верховенства права та гарантією дієвості правосуддя. Особливої уваги потребує проблематика виконання рішень немайнового характеру, де визначення меж повноважень виконавця залишається одним із найбільш дискусійних питань. Тривала криза у сфері виконання судових рішень в Україні, де понад 80% рішень залишалися невиконаними, зумовила нагальну потребу реформування системи примусового виконання. Впровадження інституту приватних виконавців стало одним із ключових елементів судової реформи, покликаним подолати неефективність державної виконавчої служби.

Однак, незважаючи на позитивні зрушення, функціонування змішаної системи виконання судових рішень супроводжується низкою проблемних аспектів правового регулювання, які потребують комплексного аналізу та вирішення. При виконанні рішень немайнового характеру виконавці стикаються з численними викликами, зокрема: 1) відсутність чітких законодавчих критеріїв для визначення меж допустимого втручання виконавця при примусовому виконанні рішень немайнового характеру; 2) колізії між нормами матеріального та процесуального права щодо обсягу повноважень виконавця; 3) недостатня регламентація процедурних аспектів виконання специфічних категорій немайнових рішень, що створює правову невизначеність як для виконавців, так і для сторін виконавчого провадження.

Особливої актуальності набуває проблема балансу між забезпеченням ефективності виконання рішень немайнового характеру та захистом прав сторін виконавчого провадження. Виконавці часто опиняються у складних ситуаціях, коли необхідно застосувати примус, але межі такого примусу законодавчо не конкретизовані, що породжує ризики як недостатнього забезпечення прав стягувача, так і надмірного втручання у права боржника. Відсутність уніфікованих підходів до вирішення цих проблем створює передумови для формування суперечливої правозастосовної практики.

Враховуючи євроінтеграційні прагнення України та необхідність приведення національного законодавства у відповідність до стандартів Європейського Союзу, дослідження проблематики визначення меж повноважень виконавця під час виконання рішень немайнового характеру має не лише теоретичне, але й вагомим практичне значення для подальшого вдосконалення системи виконання судових рішень в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правові аспекти функціонування інституту приватних виконавців в Україні привертають увагу багатьох вітчизняних науковців. Зокрема, теоретико-правові засади діяльності приватних виконавців досліджувались у працях В.І. Дьордя, який розглянув адміністративно-правові засади функціонування інституту приватних виконавців в Україні. Питання ефективності змішаної системи виконання судових рішень та порівняльного аналізу статусу державних і приватних виконавців розглядалися у роботах Вікторії Корольової та І.В. Христюка. Проблемні аспекти правового регулювання діяльності приватних виконавців та шляхи їх вирішення висвітлювались у дослідженнях С.В. Дяченка та Д.О. Завадка [4]. Міжнародний досвід організації системи примусового виконання судових рішень та можливості його імплементації в Україні аналізували Ірина Бондар, Любов Малярчук та Наталія Горбань.

Водночас, попри значну кількість наукових праць, присвячених окремим аспектам функціонування інституту приватних виконавців, комплексного дослідження приватного виконання судових рішень як елементу реформи цивільного судочинства в Україні з урахуванням динаміки розвитку законодавства та практики його застосування наразі бракує.

Мета статті полягає у комплексному теоретико-правовому аналізі проблеми визначення меж повноважень виконавця під час виконання рішень немайнового характеру, дослідженні нормативно-правового підґрунтя здійснення виконавчих дій при примусовому виконанні таких рішень, виявленні колізій та прогалин у законодавчому регулюванні цієї сфери, а також обґрунтуванні науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення правового механізму реалізації повноважень виконавців з урахуванням балансу інтересів сторін виконавчого провадження, європейських стандартів та вітчизняної правозастосовної практики. Важливим аспектом дослідження є розробка критеріїв для визначення допустимих меж втручання виконавця у права боржника при примусовому виконанні рішень немайнового характеру та формування методологічних підходів до вирішення типових проблемних ситуацій, що виникають у процесі такого виконання.

Викладення основного матеріалу. Рішення немайнового характеру є особливою категорією судових актів, які не передбачають стягнення грошей чи передачу майна, а спрямовані на захист особистих немайнових прав і інтересів, зокрема через поновлення на роботі, виселення, заборону певних дій тощо. Їхня особливість полягає в тому, що відновлення порушених прав не може бути замінено грошовою компенсацією. Така специфіка вимагає індивідуалізованого підходу до кожного виконавчого провадження та високого рівня професійної кваліфікації виконавця, що породжує потребу в чіткому визначенні меж їхніх повноважень.

В.І. Дьордя звертає увагу на мотиваційний аспект діяльності приватних виконавців, підкреслюючи, що вони безпосередньо зацікавлені у фактичному виконанні судового рішення, оскільки від цього залежить їхня винагорода. Такий підхід, на думку науковця, стимулює виконавця до більшої ефективності та відповідальності при виконанні немайнових рішень [1]. Однак саме в контексті виконання таких рішень виникають складнощі, зумовлені відсутністю належного нормативного регулювання та чітких механізмів взаємодії між виконавцем і іншими суб'єктами процесу.

Як зазначають у своєму дослідженні В.В. Корольова та І.В. Христюк: «Безумовно, свого вдосконалення потребує і діяльність органів з примусового виконання судових рішень у системі інших державних повноважень. Основний Закон України проголошує людину найвищою соціальною цінністю у демократичній, соціальній, правовій державі [1, с. 3], а тому одним із найважливіших напрямів реалізації цього принципу, на нашу думку, є забезпечення виконання судових рішень» [3, с. 93].

Аналіз нормативно-правової бази демонструє наявність колізій між нормами матеріального та процесуального права у сфері виконання немайнових рішень. Так, наприклад, при виконанні рішень про вселення чи виселення виникають суперечності між нормами Закону України «Про виконавче провадження» [2] та положеннями житлового законодавства щодо підстав та процедур зміни права користування житловим приміщенням. Подібні колізії спостерігаються також при виконанні рішень у трудових спорах, спорах про відібрання дитини та інших категоріях немайнових справ. Відсутність чіткої ієрархії норм та механізмів розв'язання таких колізій ускладнює визначення легітимних меж повноважень виконавця та створює ризики як для ефективності виконання, так і для захисту прав учасників виконавчого провадження.

Окремою проблемою є недостатня регламентація процедурних аспектів взаємодії виконавців з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування, правоохоронними органами, експертами та спеціалістами при виконанні немайнових рішень. Законодавство передбачає можливість залучення працівників поліції для забезпечення охорони громадського порядку, спеціалістів для надання консультацій, але не встановлює чітких процедур такої взаємодії, повноважень та відповідальності залучених суб'єктів. Це особливо актуально для складних виконавчих проваджень, як-от примусове виселення, відібрання дитини, знесення самочинного будівництва, де ефективне виконання рішення часто неможливе без скоординованих дій кількох інституцій та фахівців різного профілю.

Суттєвим недоліком чинного законодавства є також відсутність диференційованого підходу до регулювання повноважень державних та приватних виконавців при здійсненні примусового виконання рішень немайнового характеру. Хоча законодавство встановлює обмеження компетенції приватних виконавців щодо окремих категорій виконавчих документів, відсутність специфічних процедурних норм та методичних рекомендацій щодо реалізації повноважень створює ризики неоднакового застосування права різними суб'єктами виконання. Це особливо проблематично з огляду на те, що виконання немайнових рішень часто потребує не лише правових, але й психологічних, соціальних компетентностей, а також урахування публічних інтересів та соціальної чутливості конкретної справи, що вимагає особливої підготовки та професійної відповідальності виконавців.

Як зазначають у своєму дослідженні С.В. Дяченко та Д.О. Завадко: «Значним проблемним аспектом є питання врегулювання зведеного виконавчого провадження у частині пріоритетності та розподілу винагороди за його виконання... За такої умови права стягувача, який подав виконавчий документ до державної служби, можуть бути порушеними через меншу оперативність державних структур у порівнянні із приватними виконавцями» [4, с. 101].

Дискреційні повноваження виконавця при здійсненні примусового виконання рішень немайнового характеру становлять важливий елемент правового статусу цього суб'єкта правозастосування, надаючи йому можливість обирати найбільш оптимальні способи виконання рішення з урахуванням конкретних обставин справи. Під дискреційними повноваженнями в контексті виконавчого провадження слід розуміти законодавчо визначену свободу вибору виконавцем варіантів поведінки при здійсненні заходів примусового виконання з метою забезпечення найбільш ефективної реалізації вимог виконавчого документа. Проте така свобода не є безмежною і повинна реалізовуватися в рамках правових норм та принципів, що визначають кордони законного застосування дискреції. Основною проблемою при цьому є відсутність чітких нормативних критеріїв для визначення меж допустимого розсуду виконавця, особливо у складних випадках виконання немайнових рішень, де існує підвищений ризик конфлікту інтересів та зловживань [5].

У доктрині виконавчого процесу виділяють кілька підходів до визначення критеріїв правомірності дискреційних повноважень виконавця. Перший підхід ґрунтується на принципі пропорційності, який передбачає, що обрані виконавцем заходи повинні бути пропорційними законній меті, а саме – забезпеченню виконання рішення з найменшим втручанням у права та інтереси боржника та третіх осіб. Другий підхід акцентує увагу на принципі

розумності та добросовісності, який вимагає від виконавця обґрунтованості прийнятих рішень та дій, їх відповідності загальноприйнятим стандартам поведінки та практиці виконання аналогічних рішень. Третій підхід пов'язаний із принципом правової визначеності та передбачуваності, згідно з яким дії виконавця повинні бути прогнозованими для учасників виконавчого провадження та відповідати їхнім легітимним очікуванням щодо процедури виконання. Комплексне застосування цих принципів дозволяє сформулювати багаторівневу систему критеріїв для оцінки правомірності дискреційних повноважень виконавця при примусовому виконанні немайнових рішень [6].

Особливої актуальності набуває проблема співвідношення між необхідністю забезпечення ефективного виконання рішення та захистом фундаментальних прав і свобод учасників виконавчого провадження. При виконанні немайнових судових рішень в Україні часто виникає конфлікт між правом стягувача на ефективне виконання рішення та правами боржника на повагу до приватного і сімейного життя, недоторканність житла та захист гідності. Ці ситуації вимагають ретельного балансу між забезпеченням виконання рішень і дотриманням прав людини.

Судова практика демонструє, що втручання у права боржника має бути законним, необхідним і пропорційним. Наприклад, у постанові Київського апеляційного суду від 6 жовтня 2020 року у справі № 367/3122/20 суд визнав, що обмеження права боржника на повагу до приватного життя не було пропорційним, оскільки не було доведено його ухилення від виконання судового рішення [7].

Також, у справі № 2-440/10 Жовтневий районний суд м. Дніпропетровська відмовив у задоволенні клопотання про примусове проникнення до житла боржника, оскільки виконавець не надав належних доказів перешкоджання боржником у здійсненні виконавчих дій. Ці приклади підкреслюють необхідність дотримання принципу пропорційності та захисту прав боржника при виконанні немайнових рішень [8].

У таких випадках виконавець повинен знайти оптимальний баланс між конкуруючими інтересами, спираючись не лише на норми національного законодавства, але й на практику Європейського суду з прав людини, який розробив докладні критерії оцінки правомірності втручання у права, гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. Зокрема, будь-яке обмеження прав має бути передбачене законом, переслідувати легітимну мету та бути необхідним у демократичному суспільстві.

Важливим аспектом визначення меж дискреційних повноважень є також питання процесуальної форми реалізації таких повноважень. Процесуальна форма, з одного боку, є гарантією законності дій виконавця, а з іншого – інструментом забезпечення прав та інтересів учасників виконавчого провадження шляхом встановлення чітких процедур прийняття та виконання рішень. Недостатня регламентація процесуальної форми виконання немайнових рішень у чинному законодавстві створює ризики як для ефективності виконання, так і для прав учасників провадження. Зокрема, проблемним є питання оформлення результатів виконавчих дій, залучення свідків та понятих, фіксації фактів невиконання чи перешкоджання виконанню рішення. Вдосконалення процесуальної форми реалізації дискреційних повноважень виконавця є одним із ключових напрямів модернізації системи виконання судових рішень в Україні.

Аналіз зарубіжного досвіду показує різні моделі регулювання повноважень виконавців у справах немайнового характеру. У країнах ЄС, зокрема Німеччині та Франції, встановлено детальні процедури виконання та чіткий контроль за діями виконавців. У Німеччині активну роль відіграють суди, які можуть надавати додаткові розпорядження, тоді як французька система передбачає широкі повноваження виконавців за умов дотримання принципу пропорційності та високих стандартів професійної відповідальності. Обидві системи прагнуть досягти балансу між ефективністю виконання та захистом прав боржника [9, с. 63].

В англо-американській правовій системі, наприклад у Великій Британії та США, контроль за виконанням немайнових рішень здійснюється переважно через суди, з акцентом на судову практику та інститут contempt of court. У країнах Центральної та Східної Європи,

зокрема Польщі, вироблено гібридну модель, яка поєднує елементи французької та німецької систем, приділяючи особливу увагу справам, що зачіпають права вразливих осіб, наприклад, у справах щодо відібрання дитини. Такий досвід може бути корисним для вдосконалення українського законодавства.

Судова практика підтверджує, що виконання рішень про поновлення на роботі або вселення часто ускладнюється активним протистоянням боржника, зокрема перешкоджанням виконавцю у доступі до приміщення. У випадку перешкоджання виконання рішення про виселення чи вселення, державний виконавець має право накласти на боржника штраф відповідно до Закону України «Про виконавче провадження». У разі повторного невиконання – розмір штрафу збільшується. Якщо ж боржник продовжує чинити перешкоди, можливе залучення третіх осіб, наприклад, спеціалістів із зламу дверей, для забезпечення фактичного доступу до приміщення. Однак на практиці виконавці часто стикаються з ситуаціями, коли роботодавець формально видає наказ про поновлення, але фактично створює перешкоди для виконання працівником трудових обов'язків або змінює істотні умови праці таким чином, що працівник фактично не може реалізувати своє поновлене право. Межі повноважень виконавця в таких випадках законодавчо не визначені, що створює правову невизначеність та знижує ефективність виконання. Судова практика з цих питань також є суперечливою: в одних випадках суди вимагають від виконавця перевірки фактичного виконання наказу про поновлення та реального допуску до роботи, в інших – обмежують повноваження виконавця лише перевіркою факту видання наказу, залишаючи питання фактичного виконання для вирішення в порядку трудового законодавства [10].

Особливо складними є випадки виконання рішень про виселення та вселення, які безпосередньо зачіпають конституційне право громадян на житло. Проблемним аспектом є визначення меж повноважень виконавця щодо застосування примусу при виселенні осіб, особливо коли йдеться про соціально вразливі категорії (діти, особи похилого віку, особи з інвалідністю). Чинне законодавство не містить чітких процедур та критеріїв для визначення пропорційності заходів примусу у таких випадках, що призводить до різнотлумачень та конфліктів. Судова практика підтверджує, що виконання рішень про поновлення на роботі або вселення часто ускладнюється активним протистоянням боржника, зокрема перешкоджанням виконавцю у доступі до приміщення. Законодавство передбачає можливість примусового проникнення до житла боржника, проте лише за наявності вмотивованого рішення суду та за дотримання певних умов [11]. Окремим проблемним аспектом є питання поведінки з майном боржника при виселенні, зокрема визначення порядку його опису, зберігання та передачі, а також відповідальності виконавця за збереження такого майна.

Найбільш дискусійними в контексті визначення меж повноважень виконавця є випадки виконання рішень про відібрання дитини та встановлення побачення з дитиною. Ці категорії справ характеризуються високим рівнем емоційної напруги та конфліктності, що вимагає від виконавця не лише правових, але й психологічних компетенцій. Статтею 64 Закону України «Про виконавче провадження» [2] передбачено обов'язкову участь представників органів опіки та піклування при виконанні таких рішень, а за необхідності – залучення психологів, педагогів, лікарів. Однак на практиці виникають проблеми з координацією дій цих суб'єктів, визначенням їхніх повноважень та відповідальності. Особливо гострою є проблема виконання рішень про відібрання дитини у випадках, коли дитина активно опирається виконання рішення або коли виконавець стикається з необхідністю застосування примусу щодо одного з батьків. Законодавство не надає чітких відповідей на питання про межі допустимого примусу в таких ситуаціях, керуючись лише загальним принципом врахування найкращих інтересів дитини, який потребує конкретизації на рівні процедурних норм [12].

Специфічною категорією немайнових рішень, що викликає труднощі при виконанні, є рішення про заборону вчиняти певні дії або про усунення перешкод у користуванні майном. Проблемним аспектом є визначення повноважень виконавця щодо контролю за дотриманням таких заборон після закінчення виконавчого провадження. Законодавство не встановлює чітких механізмів для здійснення такого контролю, що знижує ефективність

виконання. Крім того, виникають складнощі з визначенням моменту фактичного виконання таких рішень, особливо коли йдеться про тривалі зобов'язання утримуватися від певних дій. У судовій практиці існують різні підходи до цього питання: від визнання виконавчого провадження закінченим після перевірки факту усунення перешкод на момент виходу виконавця до встановлення періодичного контролю за дотриманням заборони впродовж певного часу. Ця неоднозначність створює ризики як для ефективності виконання, так і для прав учасників виконавчого провадження, залишаючи значний простір для зловживань як з боку стягувача, так і з боку боржника [13].

Система контролю за діяльністю виконавців в Україні охоплює адміністративні та дисциплінарні механізми, що реалізуються Міністерством юстиції. Вона передбачає перевірку процедурної правильності дій виконавців, однак часто є формальною та неефективною щодо оцінки доцільності чи пропорційності їхніх рішень у складних випадках. Надмірна бюрократизація та нечіткість критеріїв правомірності дискреційних повноважень обмежують здатність цього контролю забезпечити належний захист прав сторін.

Судовий контроль, який здійснюється через механізм оскарження дій або бездіяльності виконавців, є більш ефективним, оскільки дозволяє враховувати конкретні обставини справи. Проте на практиці його дієвість знижують затягнутість розгляду, непослідовність рішень судів і відсутність чітких стандартів оцінки дискреції виконавців, особливо у справах немайнового характеру [14].

Важливим елементом системи контролю за діяльністю виконавців є також професійний самоконтроль, який реалізується через механізми саморегулювання професійної спільноти виконавців. Для приватних виконавців такий контроль здійснює Асоціація приватних виконавців України, яка розробляє професійні стандарти, кодекси етики та надає методичні рекомендації щодо виконання різних категорій рішень. Однак потенціал професійного самоконтролю використовується недостатньо ефективно, особливо щодо державних виконавців, для яких відсутні аналогічні механізми професійного саморегулювання. Вдосконалення системи професійного самоконтролю, зокрема шляхом розробки детальних методичних рекомендацій та стандартів виконання немайнових рішень, проведення професійних тренінгів та обміну досвідом, могло б суттєво підвищити ефективність виконання немайнових рішень та зменшити ризики порушення прав учасників виконавчого провадження.

Особливої уваги заслуговує питання відповідальності виконавців за перевищення повноважень при виконанні немайнових рішень. Чинне законодавство передбачає різні види відповідальності виконавців, включаючи дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову та кримінальну. Однак на практиці механізми притягнення виконавців до відповідальності виявляються недостатньо ефективними через складність доказування причинно-наслідкового зв'язку між діями виконавця та шкодою, заподіяною правам учасників виконавчого провадження [15]. Особливо проблемним є питання цивільно-правової відповідальності виконавців за шкоду, заподіяну внаслідок неправомірних дій при виконанні немайнових рішень, оскільки критерії оцінки розміру такої шкоди та порядок її компенсації законодавчо не конкретизовані. Вдосконалення механізмів відповідальності виконавців, зокрема шляхом встановлення спеціальних правил доказування та критеріїв оцінки шкоди при виконанні немайнових рішень, є важливим напрямом модернізації системи примусового виконання рішень в Україні.

Перспективним напрямом модернізації системи виконання немайнових рішень є впровадження цифрових технологій та електронного документообігу, що дозволить підвищити прозорість виконавчого провадження, забезпечити належну фіксацію виконавчих дій та спростити процедури оскарження. Використання сучасних технологій відеофіксації, електронних протоколів виконавчих дій, онлайн-платформ для комунікації між учасниками виконавчого провадження та залученими спеціалістами могло б суттєво підвищити ефективність виконання немайнових рішень та зменшити ризики порушення прав сторін. Водночас, технологічні інновації повинні супроводжуватися вдосконаленням правової бази та розвитком професійних компетенцій виконавців, оскільки навіть найсучасніші технології

не здатні замінити професійного судження та індивідуального підходу до кожної справи, які є особливо важливими при виконанні рішень немайнового характеру, де традиційно високий рівень конфліктності та суспільної чутливості [16].

Висновки. Здійснений аналіз нормативного регулювання, практики застосування та наукових позицій дозволив виокремити ключові проблеми у сфері визначення меж повноважень виконавців при примусовому виконанні рішень немайнового характеру. Насамперед, це – відсутність чітких процедурних норм щодо виконання окремих категорій немайнових рішень; наявність колізій між нормами матеріального та процесуального права; недостатня регламентація взаємодії виконавців з іншими органами державної влади, місцевого самоврядування та залученими спеціалістами; відсутність диференційованого підходу до регулювання повноважень державних та приватних виконавців; а також відсутність чітких критеріїв для визначення меж дискреційних повноважень виконавця при виконанні немайнових рішень.

У ході дослідження ідентифіковано три основні підходи до визначення критеріїв правомірності дискреційних повноважень виконавця: 1) принцип пропорційності, який вимагає забезпечення виконання рішення з найменшим втручанням у права та інтереси боржника та третіх осіб; 2) принцип розумності та добросовісності, що передбачає обґрунтованість прийнятих рішень та їх відповідність загальноприйнятим стандартам; 3) принцип правової визначеності, який вимагає прогнозованості дій виконавця для учасників виконавчого провадження. Комплексне застосування цих принципів забезпечує формування багаторівневої системи критеріїв для оцінки правомірності повноважень виконавця при примусовому виконанні немайнових рішень.

Також встановлено, що особливо проблемними категоріями немайнових рішень з точки зору визначення меж повноважень виконавців є рішення про поновлення на роботі, де існує невизначеність щодо перевірки фактичного виконання; рішення про виселення та вселення, які зачіпають конституційне право на житло; рішення про відібрання дитини та встановлення побачення з дитиною, що вимагають не лише правових, але й психологічних компетенцій; а також рішення про заборону вчиняти певні дії, де проблемним є контроль за дотриманням заборон після закінчення виконавчого провадження.

Узагальнення проведеного аналізу дозволяє рекомендувати деталізацію процедурних аспектів виконання різних категорій немайнових рішень шляхом внесення змін до Закону України «Про виконавче провадження»; вдосконалення системи контролю за діяльністю виконавців, включаючи адміністративний, судовий контроль та професійний самоконтроль; розробку чітких критеріїв оцінки правомірності дискреційних повноважень виконавця; а також впровадження ефективних механізмів відповідальності виконавців за перевищення повноважень.

У підсумку слід зазначити, що вдосконалення правового регулювання повноважень виконавця при виконанні рішень немайнового характеру потребує комплексного підходу, включаючи модернізацію нормативної бази, впровадження цифрових технологій для підвищення прозорості виконавчого провадження, а також розвиток професійних компетенцій виконавців. Перспектива полягає не лише у підвищенні ефективності виконання немайнових рішень, але й у забезпеченні належного захисту прав усіх учасників виконавчого провадження та зміцненні авторитету судової влади через гарантування виконання її рішень.

Список використаних джерел:

1. Дьордай В. І. Адміністративно-правові засади функціонування інституту приватних виконавців в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2022. Вип. 69. С. 281–286. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/254778/251909> (дата звернення: 30.04.2025 року).
2. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. Дата оновлення 09.02.2025. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення: 30.04.2025 року).

3. Корольова, В., Христюк, І. Порівняльний аналіз державної виконавчої служби та інституту приватних виконавців в Україні. *Legal Bulletin*. 2020. № 1. С. 91–98. URL: <https://lbku.krok.edu.ua/index.php/legal-bulletin/article/view/292> (дата звернення: 01.05.2025 року).
4. Дяченко С. В., Завадко Д. О. Приватні виконавці в Україні: правовий статус, проблеми та перспективи розвитку. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2021. № 2(50). С. 30–36. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.2\(50\).242883](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.2(50).242883). (дата звернення: 01.05.2025 року).
5. Інструкція з організації примусового виконання рішень: наказ Міністерства юстиції України від 2 квітня 2012 р. № 512/5. *Офіційний вісник України*. 2012. № 26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12#Text> (дата звернення: 02.05.2025 року).
6. Національне агентство з питань запобігання корупції. Реалізація повноважень виконавців при виконанні рішень немайнового характеру: огляд проблем та практичних аспектів. – URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/archive/print/page/1417/29.11.2023/> (дата звернення: 02.05.2025).
7. Постанова Верховного Суду від 20 лютого 2020 р. у справі № 922/797/21. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/92079721> (дата звернення: 02.05.2025).
8. Постанова Жовтневого районного суду м. Дніпропетровська 30 жовтня 2023 р. у провадженні № 6/201/580/2023. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/114536759> (дата звернення: 02.05.2025).
9. Смітюх В. О. Дискусійні питання оскарження рішень, дій та бездіяльності державних та приватних виконавців : магістерська робота / В. О. Смітюх ; наук. керівник Ю. В. Іщенко ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», Ф-т правових наук, Каф. загальної теорет. правознавства та публ. права. Київ, 2024. 76 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f36c6270-a5b1-4345-a015-a7f62a03a9b7/content> (дата звернення: 02.05.2025).
10. Антоненко А. Виконання судового рішення у справах про поновлення на роботі. *Юридична газета*. 2024. –URL: <https://trudovi.org.ua/analytics/vykonannia-sudovoho-rishennia-u-spravakh-pro-ponovlennia-na-roboti/> (дата звернення: 03.05.2025).
11. Постанова від 21 листопада 2019 р. у справі № 570/2026/19, провадження № 22-ц/4815/1428/19. Рівненський апеляційний суд. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85859519> (дата звернення: 03.05.2025).
12. Як змінити встановлений судом спосіб спілкування батька з дитиною, яка виїхала з матір'ю за кордон через війну – КІС ВС. *Верховний Суд*. 2023. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1413907/> (дата звернення: 03.05.2025).
13. Постанова від 03 лютого 2020 р. у справі № 910/16236/18. *Верховний Суд*. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87624626> (дата звернення: 03.05.2025).
14. Новий механізм судового контролю за виконанням рішень судів та процедури встановлення або зміни способу виконання рішень. *Protocol.ua*. URL: https://protocol.ua/ua/noviy_mehanizm_sudovogo_kontrolyu_za_vikonannyam_rishen_sudiv_ta_protseduri_vstanovlennya_abo_zmini_sposobu_vikonannya_rishen/ (дата звернення: 03.05.2025).
15. Собяніна О. Відповідальність у виконавчому провадженні [Електронний ресурс]. *Consultant.net.ua*. 24.04.2024. URL: <https://consultant.net.ua/consultant-article/2195> (дата звернення: 04.05.2025).
16. Секрети цифровізації виконавчого провадження [Електронний ресурс]. *Юридична газета*. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/sekrety-cifrovizaciyi-vikonavchogo-provazhennya.html> (дата звернення: 04.05.2025).
17. Бондар І., Малярчук Л., Горбань Н. Актуальні питання сьогодення змішаної системи примусового виконання: умови і стан функціонування, ефективність та перспективи розвитку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Право*. 2024. № 1(132). С. 11–17. URL: <https://legal.bulletin.knu.ua/article/view/527>.

18. Верховний Суд роз'яснив, коли виконання рішення про поновлення на роботі вважається закінченим. *Судово-юридична газета*. 2020, 29 липня. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/175003-vs-rozuyasniv-koli-vikonannya-rishennya-pro-ponovlennya-na-roboti-vvazhatsya-zakinchanim> (дата звернення: 05.05.2025).

19. Слонєвський Д. Електронний суд: актуальні проблеми, шляхи їх вирішення та перспективи реформування. *Судово-юридична газета*. 2021, 10 серп. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/219733-elektronniy-sud-aktualni-problemi-shlyakhi-yikh-virishennya-ta-perspektivi-reformuvannya> (дата звернення: 05.05.2025).

20. Цифровізація виконавчого провадження: законопроект пройшов перше читання. *Юридична практика LIGA:ZAKON*. 2024. 4 квіт. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/232073_tsifrovzatsya-vikonavchogo-provazhennya-zakonoprokt-proyshov-pershe-chitannya (дата звернення: 05.05.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025

